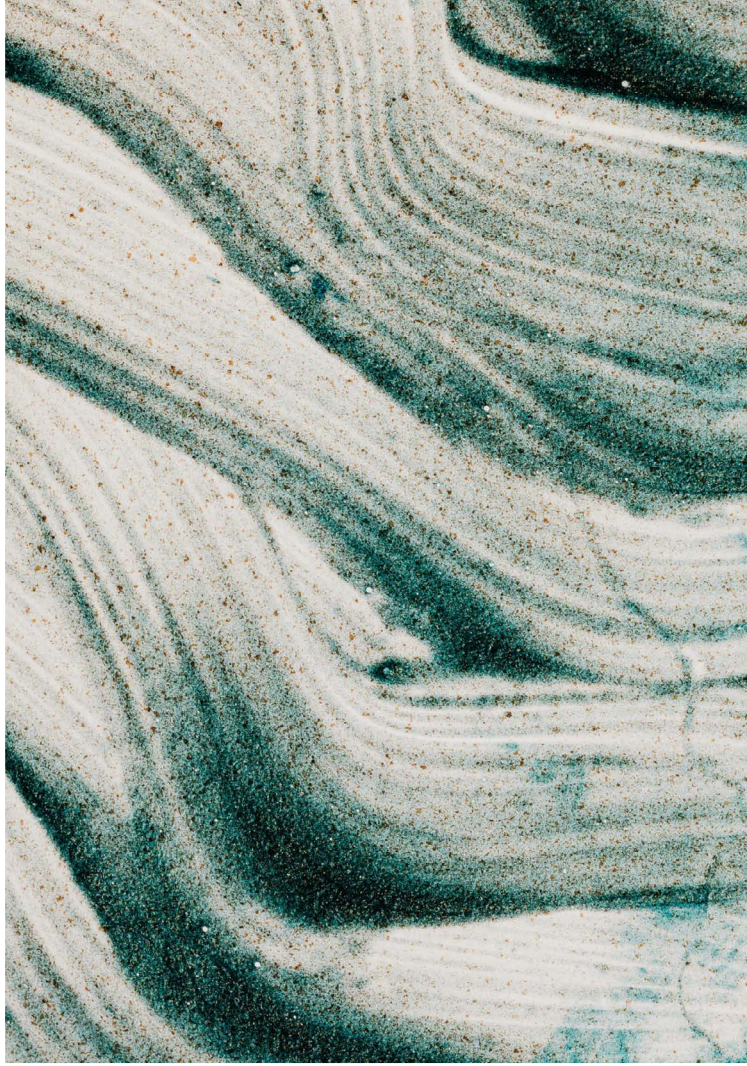

TÖZLER, ZATLARI GEREĞİ İYİ OLMAKSIZIN, VAR-OLMAKLIKLARI İTİBARIYLA NASIL İYİ OLURLAR?

Anicius Manlius Torquatus Severinus Boethius
Latince Aslından Çeviren: Hüseyin İSTANBULLU

HOW ARE SUBSTANCES GOOD BY VIRTUE OF THEIR BEINGNESS, ALTHOUGH THEY ARE NOT SUBSTANTIALLY GOOD?

Uzm. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Felsefe Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Antalya, Türkiye
huseyin.istanbullu@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9633-8377

Öz

Boethius; *Tractatus De Hebdomadibus* (Hebdomades Üzerine İnceleme) olarak da bilinen, “Tözler, Zatları Gereği İyi Olmadıkları Hâlde, Var-Olmaklıkları İtibarıyla Nasıl İyi Olurlar?” başlıklı incelemesinde, yaratılmış tözlerin ontolojik iyiliğini aksiyomatik bir yöntemle temellendirir. Boethius, var-olmaklık (esse) ile olan (id quod est) arasında kurduğu kesin ayrım üzerinden, bileşik tözlerin Tanrı (İlk İyi) ile özdeş olmadıklarını; buna karşın bu tözlerin mevcut olmalarını sağlayan var-olmaklık durumunun bizzat İyi’nin iradesinden sudur etmesi nedeniyle, sırf var-olmaklıkları itibarıyla iyi olduklarını savunur.

Anahtar Kelimeler: Boethius, *Tractatus De Hebdomadibus*, Töz, Var-Olmaklık, Varlık, Olan, Orta Çağ Felsefesi.

Abstract

In his treatise titled “How Are Substances Good by Virtue of Their Beingness, Although They Are Not Substantially Good?” -also known as *Tractatus De Hebdomadibus* (Treatise on Hebdomads)- Boethius grounds the ontological goodness of created substances through an axiomatic method. Based on the strict distinction he establishes between beingness (esse) and that which is (id quod est), Boethius argues that composite substances are not identical to God (the First Good); nevertheless, since the state of beingness that grants them existence emanates directly from the will of the Good, they are good solely in virtue of their beingness.

Key Words: Boethius, *Tractatus De Hebdomadibus*, Substance, Beingness, Being, That Which Is, Medieval Philosophy.

**AYNI YAZARDAN, AYNI MUHATABA:
TÖZLER, ZATLARI GEREĞİ İYİ OLMAKSIZIN,
VAR-OLMAKLIKLARI' İTİBARIYLA NASIL İYİ OLURLAR?²**

Item Eivsdem³ Ad Evndem

**Qvomodo Svstantiae In Eo Qvod Sint Bonae Sint Cvm Non Sint
Svstantialia Bona**

[ÖNSÖZ]

Benden, *hebdomades*'imizden⁴ hareketle “Tözler, zatlari gereği iyi olmaksızın, var-olmaklıkları itibarıyla nasıl iyi olurlar?” sorusunun muğlaklığını [tekrar] çözümlememi, [ve meseleyi bu sefer]

1 Türkçede “varlık” kavramı hem “mevcudiyet edimini” (*esse*) hem de “[var] olan”ı (*id quod est*) kapsayan, sınırları bazen belirsizleşen bir anlama sahiptir. Metinde kavramsal netliği sağlamak adına, Latince *esse*'ye karşılık olarak genel “varlık” terimini kullanmak yerine; Boethius'un “mevcudiyetin gerçekleştiği var-olma durumu” manasında kullandığı *esse*'yi “var-olmaklık” ile karşılamayı tercih ettik. Yine bu doğrultuda, “var-olmaklık”ta mevcut özne olarak *id quod est*'i de “olan” terimiyle karşıladık. *Esse*'nin “edim ve durum” mahiyetine odaklanan “var-olmaklık”; kavramı statik bir “varlık” (isim) olarak değil, dinamik bir “var olmak” (fiil) bakımından ele alır. Bu nedenle terim, doğrudan “var olmak” mastarı üzerine “-lık” soyutlama ekinin getirilmesiyle türetilmiştir. Bu yapısal tercihle, *esse*'nin bir “şey” (*res*) değil; bir fiil, edim veya durum olduğu vurgulanmaktadır. Söz konusu kullanım, Boethius'un *esse*'yi “henüz bir şey olmayan” (*nondum est*) ama şeylerin var olmasını sağlayan ilke olarak gören yaklaşımıyla örtüşmektedir. Ayrıca bu tercih, Gilbert de la Porrée'nin *esse*'yi “tözü kuran formel ilke” (*forma essendi*), Aquinas'ın ise “en saf edim” (*actus essendi*) olarak tanımlayan yorumlarıyla da uyum içindedir.

2 Metnin Türkçeye çevirisinde “Boethius: The Theological Tractates, Loeb Classical Library 74, ed. H. F. Stewart, E. K. Rand ve S. J. Tester, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1973” künyeli edisyon esas alınmıştır. Metnin okunuşunu kolaylaştırmak adına gerçekleştirilen yeniden paragraflamada ise Scott MacDonald'ın “Boethius's De hebdomadibus” adlı eserinden faydalanılmıştır. Dipnotlar ve köşeli parantez içi eklemeler çevirmene aittir.

3 Bu çeviride esas alınan Loeb Classical Library edisyonundaki ortografik tercihlerle sadık kalınmış; orijinal metindeki yazım şekli (u seslerinin v ile gösterimi gibi) olduğu gibi korunmuştur.

4 Eserin anıldığı diğer ad *De Hebdomadibus*'ta yer alan *Hebdomades* ifadesi, Antik Yunanca *hepta* (ἑπτά: yedi) kökünden türeyen; “yedili grup” veya “yedi günlük süre” anlamına gelen *hebdomas* (ἑβδομάς) kelimesinin Latince çekimlenmiş (ablativus pluralis) halidir. Kelimenin Latince yalın çoğul (nominativus pluralis) hali *Hebdomades*'tir. Boethius'un bu başlığı takvimsel bir anlamda değil; metnin girişinde sunduğu ve argümantasyonunu üzerine inşa ettiği yedi temel ontolojik kaideye atıfla kullandığı düşünülmektedir. Bir diğer görüşe göre ise bu başlık, müellifin günümüze ulaşmayan ve benzer felsefi problemlerin tartışıldığı kayıp bir eserine göndermedir.

biraz daha açık bir şekilde göstermemi talep ediyorsun. Bunun, böylesi yazıların izlediği yol herkesçe bilinmediğinden, elzem <5> olduğunu söylüyorsun.

Postulas, ut ex Hebdomadibus nostris eius quaestionis obscuritatem quae continet modum quo substantiae in eo quod sint bonae sint, cum non sint substantialia bona, digeram et paulo euidentius monstrem; idque <5> eo dicis esse faciendum, quod non sit omnibus notum iter huiusmodi scriptionum.

Senin böylesi konuları büyük bir dirayetle kavrayabildiğini biliyorum [buna, çok şahit oldum]. [Fakat, yine de unutmamalı ki] ben Hebdomadas'a dair bu mütalaaları [şimdiye dek] kendi kendime yürütüyordum ancak; tefekkürlerimi, laubalilikleri ve küstahlıkları yüzünden şakalaşma ve gülüşmeden başkasını göremeyenlerle <10> paylaşılmaktansa, hafızamda muhafaza etmeyi yeğliyordum. [İşte anlatımında] bu nedenle [belirecek] kısalık, muğlaklıklar doğduğunda, sakın onlara cephe alma; zira bunlar, sırrın sadık bekçisi olduklarından, ancak ehil kimselerle hasbihal etmek gibi bir düstura sahiptirler [unutma]. <15> Öyleyse artık, matematik ve diğer ilimlerde de âdet olduğu üzere, belitler ve kaideleri en başa dizmeye; ötelerindeki her şeyi de bunlarca temellendirmeye başlayayım.

Tuus uero testis ipse sum quam haec uiuaciter fueris ante complexus. Hebdomadas uero ego mihi ipse commentor potiusque ad memoriam meam speculata conseruo quam cuiquam <10> participo quorum lasciui ac petulantia nihil a ioco risuque patitur esse seiunctum. Prohinc tu ne sis obscuritatibus breuitatis aduersus, quae cum sint arcani fida custodia tum id habent commodi, quod cum his solis qui digni sunt conloquuntur. Vt igitur <15> in mathematica fieri solet ceterisque etiam disciplinis, praeposui terminos regulasque quibus cuncta quae sequuntur efficiam.

[BELİTLER]⁵

[Şimdi,] “zihnin müşterek kavrayışı”, işitildiğinde herkesçe tasdik edilen bir önermedir; iki türü vardır. <20> Biri öyle müşterektir ki, bütün insanlara aittir; misal, idrak eden hiç kimse “Eğer iki eşitten eşitleri çıkarırsan, geriye kalanlar da eşit olacaktır” önermesini reddetmez. Diğeri, yine zihnin müşterek <25> kavrayışından kaynaklansa da, ancak bilginlere hastır; nitekim “cismi olmayan şeyler mekânda bulunmaz” gibi önermeler avam değil, ancak bilginlerce tasdik edilegelmektedir.

I. Communis animi conceptio est enuntiatio quam quisque probat auditam. Harum duplex modus est. <20> Nam una ita communis est, ut omnium sit hominum, ueluti si hanc proponas: “Si duobus aequalibus aequalia auferas, quae relinquantur aequalia esse,” nullus id intellegens neget. Alia uero est doctorum tantum, quae tamen ex talibus communis animi <25> conceptionibus uenit, ut est: “Quae incorporalia sunt, in loco non esse,” et cetera; quae non uulgus sed docti comprobant.

[KAİDELER]

[1] “Var-olmaklık” ile “olan” farklıdır; zira “var-olmaklık”ın kendisi” henüz [kendi başına] mevcut değildir [nitekim o “bir şey” değil, saf edimdir]. “Olan” ise, “var-olmaklık”ın [bir] formu”nu <30> almış olması hasebiyle [“bir şey” olarak] “var” ve “kaim”dir.

II. Diuersum est esse et id quod est; ipsum enim esse nondum est, at uero quod est accepta essendi <30> forma est atque consistit.

5 Esas alınan Loeb edisyonunda metni bölümleyen ara başlıklar bulunmamaktadır. Bu nedenle metnin iç kurgusunu ve argümantasyon yapısını belirginleştirmek amacıyla, mevcut çeviride yer yer Scott MacDonald’ın edisyonunda kullanılan başlıklandırma ve paragraf sistemi esas alınmıştır. Loeb edisyonundaki kaide numaralandırması bu çevirideki “Belitler” başlığı altında başladığı için Latince metinde toplam dokuz madde (I-IX) olduğu görülecektir. Ancak MacDonald’ın analizine uygun olarak bu çeviride ilk iki madde (Loeb I-II) belit olarak kabul edilmiştir; kaideler bir sonraki bölümden itibaren “[1]”den (Loeb edisyonunda: III) başlatılmıştır. Latince metindeki Romen rakamları, kaynak metne sadakat ilkesi gereği aktarılmıştır.

[2] “Olan”, [“bir şey” olarak] bir şeyden pay alabilir; fakat “var-olmaklık”ın kendisi” hiçbir surette bir şeyden pay almaz [zira “bir şey” değildir]. Nitekim pay alma [eylemi], bir şey halihazırda [olan] “olduğunda” gerçekleşir; “bir şey” ise ancak “var-olmaklık”ı edinmekle “olan” olur.

III. Quod est participare aliquo potest, sed ipsum esse nullo modo aliquo participat. Fit enim participatio cum aliquid iam est; est autem aliquid, cum esse suscepit.

[3] <35> “Olan”, bizatihi kendisi olduğu şeyin dışında başka bir şeye sahip olabilir; fakat “var-olmaklık”ın kendisi”, ona kendisinden başka karışagelen hiçbir şeyi barındırmaz.

IV. <35> Id quod est habere aliquid praeterquam quod ipsum est potest; ipsum uero esse nihil aliud praeter se habet admixtum.

[4] “Salt bir şey olmak” ile “olan”ın kendisinde bir şey olmak” farklıdır; zira ilkinde araz, ikincisinde <40> töz işaret edilir.

V. Diuersum est tantum esse aliquid et esse aliquid in eo quod est; illic enim accidens hic <40> substantia significatur.

[5] Her “olan”, olması için “var-olmaklık”tan pay alır; “bir şey olma”sı için de “başka bir şey”den pay alır. Bu suretle “olan”, olması için “var-olmaklık”tan pay alır; o, [kendisi olmayan] herhangi başka bir şeyden pay alabilsin diye vardır.

VI. Omne quod est participat eo quod est esse ut sit; alio uero participat ut aliquid sit. Ac per hoc id quod est participat eo quod est esse ut sit; est uero ut participet alio quolibet.

[6] <45> Her “basit”te “var-olmaklık” ve “olan” birdir; her “bileşik”te ise “var-olmaklık” başka, “olan”ın kendisi” başkadır.

VII. <45> Omne simplex esse suum et id quod est unum habet. VIII. Omni composito aliud est esse, aliud ipsum est.

[7] Her farklılık, uyumsuzluktur; [şeylerce] arzulanan, benzerliktir. <50> [Kendisi olmayan] başka bir şeyi arzu edenin, arzuladığı şey hangi türden ise -doğal olarak- o türden olduğu açıktır.

IX. Omnis diuersitas discors, similitudo uero <50> appetenda est; et quod appetit aliud, tale ipsum esse naturaliter ostenditur quale est illud hoc ipsum quod appetit.

O hâlde, [kaideler olarak] bu koyutladıklarımız kâfidir; idrakin ihtiyatlı yorumcuları, her birini kendi <55> argümanlarına tatbik edecektir.

Sufficiunt igitur quae praemisimus; a prudente uero rationis interpretes unumquodque aptabitur <55> argumentis.

[MESELE]

Mesele şöyle [başlar]: “Olan”lar iyidir; zira bilginlerin ortak kanaati, “olan” her şeyin iyiye yöneldiğidir. Her şey benzerine yönelir; bu hâlde, iyiye yönelenler bizatihi iyidir. <60>

Quaestio uero huiusmodi est. Ea quae sunt bona sunt; tenet enim communis sententia doctorum omne quod est ad bonum tendere, omne autem tendit ad simile. Quae igitur ad bonum tendunt <60> bona ipsa sunt.

Ancak bunların ne şekilde iyi oldukları soruşturulmalıdır: Pay almayla mı yoksa tözleri gereğince mi?

Sed quemadmodum bona sint, inquirendum est, utrumne participatione an substantia?

[Şimdi, olanlar] şayet pay alma yoluyla iyiye, hiçbir surette “bizatihi iyi” değildirler; nitekim “pay alma” yoluyla beyaz olan, “bizatihi kendisi” bakımından beyaz değildir -diğer nitelikler hususunda da aynı şey söylenebilir. <65> Nihayetinde [olanlar] pay alma yoluyla iyiyseler, hiçbir surette “bizatihi iyi” değildirler; dolayısıyla iyiye yönelmeleri de mümkün değildir -öte yandan bu [bilginlerce pay alma yoluyla iyiye yönelmekte oldukları] kabul edilmiştir. Öyleyse [denmelidir ki olanlar] pay almayla değil, tözleri gereğince iyidirler.

Si participatione, per se ipsa nullo modo bona sunt; nam quod participatione album est, per se in eo quod ipsum est album non est. Et de ceteris qualitatibus <65> eodem modo. Si igitur participatione sunt bona, ipsa per se nullo modo bona sunt: non igitur ad bonum tendunt. Sed concessum est. Non igitur participatione sunt bona sed substantia.

<70> Tözünde iyi bulunanların, “olanları” da iyidir; zira [olanlar,] olmalarını var-olmaklık’larından edinmektedirler. Bu hâlde [olanların] var-olmaklık’ları iyidir; ve bu durumda, her şeyin [hepsi birer “olan” olduğundan] bizatihi var-olmaklık’ı iyidir. Öte yandan, var-olmaklık’ları iyi ise, olanlar [sırf] olmaları bakımından iyi olurlar; nitekim [bu durumda onlar için] var-olmaklık, iyi-olmaklık ile aynı şey olur; böylece [şeyler] tözleri gereğince iyi <75> olurlar, zira iyilikten pay almamaktadırlar [nitekim kendileri bizatihi iynin kendisidirler].

Quorum uero substantia bona est, id quod sunt bona sunt; <70> id quod sunt autem habent ex eo quod est esse. Esse igitur ipsorum bonum est; omnium igitur rerum ipsum esse bonum est. Sed si esse bonum est, ea quae sunt in eo quod sunt bona sunt idemque illis est esse quod boni esse; substantialia igitur bona <75> sunt, quoniam non participant bonitatem.

[Olanların] bizatihi var-olmaklık’ları iyi ise, bu durumda tözleri gereğince iyi olacaklarından, İlk İyi’ye benzerler ve bu suretle de bizatihi “O İyi” [Tanrı] olurlar -nitekim ona, kendisinden başkası benzer değildir. Bundan, bütün <80> “olanlar”ın Tanrı olduğu sonucu çıkar ki, bunu söylemek büyük günahdır. Öyleyse [olanlar katiyen] tözleri gereğince iyi değildir; bu suretle, var-olmaklık’ları da iyi değildir; dolayısıyla, olanları bakımından da iyi değildirler. [Fakat bunlar, daha önce de belirttiğimiz üzere] İyilik’ten pay da almıyorlardır; zira [alsalar,] iyiye hiçbir surette yöneliyor olmazlardı.

Quod si ipsum esse in eis bonum est, non est dubium quin substantialia cum sint bona, primo sint bono similia ac per hoc hoc ipsum bonum erunt; nihil enim illi praeter se ipsum simile est. Ex quo fit ut omnia <80> quae sunt deus sint, quod dictu nefas est. Non sunt igitur substantialia bona ac per hoc non in his est esse bonum; non sunt igitur in eo quod sunt bona. Sed nec participant bonitatem; nullo enim modo ad bonum tenderent.

Öyleyse, [olanlar] hiçbir surette <85> iyi değildirler.

Nullo modo igitur sunt <85> bona.

[ÇÖZÜM]

[Velhâsılıkelâm] bu meseleye şöyle bir çözüm getirilebilir: Bilfiil ayrılmaları mümkün olmayan pek çok şey vardır ki, bunlar zihin ve düşüncede yine de ayrıştırılabilirler. Misal, hiç kimse üçgeni veya sair şeyleri dayanak maddelerinden bilfiil ayıramaz; fakat [üçgen] zihnen tecrit edildiğinde, onun bizatihi kendisi ve özelliği madde haricinde mütalaa edilebilir.

Huic quaestioni talis poterit adhiberi solutio. Multa sunt quae cum separari actu non possunt, animo tamen et cogitatione separantur; ut cum triangulum uel cetera a subiecta materia nullus actu <90> separat, mente tamen segregans ipsum triangulum proprietatemque eius praeter materiam speculatur.

Bu doğrultuda İlk İyi'nin [Tanrı] mevcudiyetini zihnimizden bir süreliğine uzaklaştıralım. [Ancak unutulmamalıdır ki] onun varlığı aşikârdır; nitekim bu, hem bilginlerin ve avamın kanaatinden hem de barbar <95> kavimlerin dinlerinden bilinebilir. Şu hâlde, [bu mevcudiyeti] bir süreliğine uzaklaştırarak, “olan” her şeyin iyi olduğunu varsayalım; şayet İlk İyi'den sudur⁶ etmemiş olsalardı, bunların nasıl iyi olabileceklerini bir mütalaa edelim.

Amoueamus igitur primi boni praesentiam paulisper ex animo, quod esse quidem constat idque ex omnium doctorum indoctorumque sententia barbararumque <95> gentium religionibus cognosci potest. Hoc igitur paulisper amoto ponamus omnia esse quae sunt bona atque ea consideremus quemadmodum bona esse possent, si a primo bono minime defluxissent.

Buradan şunu müşahade ediyorum: [Şeylerin İlk İyi'den sudur etmediği bu varsayımda] onlarda “iyi-olma” başka, “olan-olma” başka olurdu. <100> Bu doğrultuda tek ve aynı tözün [hem] iyi, [hem] beyaz, [hem] ağır [hem de] yuvarlak olduğu farz edilsin; bu durumda “tözün bizzat kendisi” başka, yuvarlaklığı başka, rengi başka ve iyiliği başka olurdu. Eğer bu niteliklerin her biri tözün kendisiyle öz-

6 Boethius'ta sudur, Yeni-Platoncu zorunlu bir taşım değil; ilahi iradeye bağlı, yaratılmış varlığın ontolojik kaynağını ifade eden bir çıkıştır.

deş olsaydı; ağırlık ile renk, <105> renk ile iyi ve ağırlık ile iyi aynı şey olurdu ki, doğa buna cevaz vermez. Öyleyse bu vakit şeylerde “var-olmaklık” başka, “bir şey olmaklık” [olan-lık] başka olurdu; [böylece] hakikaten iyi olsalar dahi bizatihi var-olmaklık’ları hiçbir surette iyi olmazdı. Şu hâlde, [bu varsayım altında] herhangi bir şekilde mevcut olsalardı, hem İyi’den [sudur etmemiş] olurlardı hem de [buna rağmen, çelişik bir biçimde] iyi olurlardı. “İyi” ile [bir/özdeş] de olamazlardı; <110> [nitekim] onlar için “var-olmaklık” başka, “iyi-olmaklık” başka olurdu.

Hinc intueor aliud in eis esse quod bona sunt, aliud quod <100> sunt. Ponatur enim una eademque substantia bona esse alba, grauis, rotunda. Tune aliud esset ipsa ilia substantia, aliud eius rotunditas, aliud color, aliud bonitas; nam si haec singula idem essent quod ipsa substantia, idem esset grauitas quod color, quod <105> bonum et bonum quod grauitas quod fieri natura non sinit. Aliud igitur tunc in eis esset esse, aliud aliquid esse, ac tunc bona quidem essent, esse tamen ipsum minime haberent bonum. Igitur si ullo modo essent, non a bono ac bona essent ac non idem <110> essent quod bona, sed eis aliud esset esse aliud bonis esse.

Şayet [şeyler bu varsayımında] “iyi”den başka bir şey olmasalardı; ne ağır, ne renkli, ne de mekânsal bir boyuta uzanmış olsalar, iyi olmalarından başka hiçbir nitelikleri bulunmasaydı; o vakit birer nesne değil, şeylerin ilkesi olarak görülürlerdi <115> -dahası bu durumda [çoğul olarak] “görülürlerdi” değil, [tekil olarak] “görülürdü” denmesi gerekirdi. Nitekim bu minvalde [olan], iyiden başka hiçbir şey olmayan, bir ve tek [olan]dır.

Quod si nihil omnino aliud essent nisi bona neque grauia neque colorata neque spatii dimensione distenta nec ulla in eis qualitas esset, nisi tantum bona essent, tunc non res sed rerum uideretur esse <115> principium nec potius uiderentur, sed uideretur; unum enim solumque est huiusmodi, quod tantum bonum aliudque nihil sit.

Mademki bunlar [olanlar] basit değildir, “Salt İyi Olan” mevcudiyetlerini irade etmeseydi, hiçbir surette var olamazlardı. Nitekim

<120> bunların iyi oldukları, var-olmaklık'ları İyi'nin iradesinden sudur ettiği için söylenmektedir. İlk İyi, mevcut olduğu için, olduğu şey bakımından iyidir; ikincil iyi ise, [ki bunlar olanlar'dır] "bizatihi var-olmaklık'ı iyi olan"dan sudur ettiği için iyidir. Her şeyin bizatihi var-olmaklık'ı "İlk İyi"den; var-olmaklık'ı bakımından iyi olduğu haklı olarak söylenen o İyi'den <125> sudur etmiştir. Öyleyse onların [olanların] bizatihi var-olmaklık'ı da iyidir; zira O'ndandırılar.

Quae quoniam non sunt simplicia, nec esse omnino poterant, nisi ea id quod solum bonum est esse uoluisset. Idcirco quoniam <120> esse eorum a boni uoluntate defluxit, bona esse dicuntur. Primum enim bonum, quoniam est, in eo quod est bonum est; secundum uero bonum, quoniam ex eo fluxit cuius ipsum esse bonum est, ipsum quoque bonum est. Sed ipsum esse omnium rerum ex eo <125> fluxit quod est primum bonum et quod bonum tale est ut recte dicatur in eo quod est esse bonum. Ipsum igitur eorum esse bonum est; tunc enim in eo.

O halde mesele bu hususta çözüme kavuşmuştur. Zira bu durumda [olanlar], oldukları şey bakımından iyi olmalarına karşın, yine de İlk İyi'ye benzer <130> değildirler. Çünkü şeylerin var-olmaklık'larının iyi olması, her ne şekilde mevcut olurlarsa olsunlar [kendi başlarına] var-olmaklık'larının iyi olmasından değil; bilakis şeylerin bizatihi var-olmaklık'ının, İlk Varlık'tan, yani İyi'den sudur etmedikçe var olamayacak olmasından kaynaklanmaktadır. İşte bu nedenle [olanların] bizzat var-olmaklık'ı iyidir; buna rağmen kendisinden var oldukları o [kaynağa] benzer değildirler. Zira O [İlk İyi], her nasıl <135> mevcut olursa olsun, olduğu şey bakımından iyidir; çünkü O, iyiden gayrı bir şey değildir. Bunlar [ondan sudur edenler] ise, şayet O'ndan olmasaydılar, belki [arazları bakımından] iyi olabilirlerdi; lâkin var-olmaklık'ları bakımından asla iyi olamazlardı. Zira o vakit iyilikten belki pay alsalar da, [bizatihi] İyi'den edinmemiş olacakları var-olmaklık'ın kendisine <140> "iyi" olarak sahip olamazlardı.

Qua in re soluta quaestio est. Idcirco enim licet in eo quod sint bona sint, non sunt tamen similia <130> primo bono, quoniam non quoquo modo sint res ipsum esse earum bonum est, sed quoniam non potest esse ipsum esse rerum, nisi a primo esse deflexerit, id est bono; idcirco ipsum esse bonum est nec

est simile ei a quo est. Illud enim quoquo modo <135> sit bonum est in eo quod est; non enim aliud est praeterquam bonum. Hoc autem nisi ab illo esset, bonum fortasse esse posset, sed bonum in eo quod est esse non posset. Tunc enim participaret forsitan bono; ipsum uero esse quod non haberent a bono, <140> bonum habere non possent.

Öyleyse, İlk İyi, bunlardan zihin ve düşünce yoluyla uzaklaştırılmış olsaydı; her ne kadar iyi olsalar da, oldukları şey bakımından iyi olamazlardı. “Hakikaten İyi Olan”, onları meydana getirmeseydi de bilfiil mevcut olamazlardı; bu nedenle bunların var-olmaklık’ı iyidir ve [buna rağmen] “Tözü Gereği İyi”den sudur eden bu şeyler, O’na benzer değildir. O’ndan sudur etmemiş olsalardı, her ne kadar iyi olsalar da oldukları şey [var-olmaklık’ları] bakımından iyi olamazlardı; zira o vakit, İyi’den kaynaklanmamış olarak, İyi’nin dışında kalırlardı. Oysa İlk İyi’nin kendisi hem “bizatihi var-olmaklık” hem “bizatihi iyilik” hem de “bizatihi iyi-olmaklık”tır.

Igitur sublato ab his bono primo mente et cogitatione, ista licet essent bona, tamen in eo quod essent bona esse non possent, et quoniam actu non potuere exsistere, nisi illud ea quod uere bonum est produxisset, idcirco et esse <145> eorum bonum est et non est simile substantiali bono id quod ab eo fluxit; et nisi ab eo fluxissent, licet essent bona, tamen in eo quod sunt bona esse non possent, quoniam et praeter bonum et non ex bono essent, cum illud ipsum bonum primum est et ipsum <150> esse sit et ipsum bonum et ipsum esse bonum.

Mamafih, beyaz olanların da “oldukları şey” bakımından beyaz olmaları da icap etmeyecektir; zira onlar, “var olsunlar” diye Tanrı’nın iradesinden sudur etmişlerdir, “beyaz olsunlar” diye değil. Nitekim “var-olmaklık” başka, “beyaz-olmak” başkadır. Şöyle ki: Onları “var olsunlar” diye meydana getiren, <155> Bizatihi İyi’dir, fakat katiyen beyaz değildir. Öyleyse, İyi’nin iradesine, şeylerin “oldukları şey bakımından iyi olmaları” eşlik etmiştir. Lakin “beyaz olmayan”ın iradesine, “beyaz olanların oldukları şey bakımından beyaz olması” gibi bir özellik eşlik etmemiştir; zira onlar, “Beyaz”ın iradesinden sudur etmemişlerdir. <160> Bu itibarla şeyler, beyaz ol-

mayan [Tanrı], ancak onların beyaz olmasını irade ettiği için [olanları bakımından] beyazdırlar; buna mukabil, İyi [olan Tanrı] onların iyi olmasını irade ettiği için, oldukları şey [var-olmaklıkları] gereği iyidirler.

At non etiam alba in eo quod sunt alba esse oportebit ea quae alba sunt, quoniam ex uoluntate dei fluxerunt ut essent, alba minime. Aliud est enim esse, aliud albis esse; hoc ideo, quoniam qui ea ut essent effecit <155> bonus quidem est, minime uero albus. Voluntatem igitur boni comitatum est ut essent bona in eo quod sunt; uoluntatem uero non albi non est comitata talis eius quod est proprietas ut esset album in eo quod est; neque enim ex albi uoluntate defluerunt. <160> Itaque quia uoluit esse ea alba qui erat non albus, sunt alba tantum; quia uero uoluit ea esse bona qui erat bonus, sunt bona in eo quod sunt.

[İTİRAZ]

Öyleyse bu akıl yürütmeye göre, her şeyin adil olması icap etmez mi? Zira onların olmasını irade eden [Tanrı'nın] kendisi de adildir.

Secundum hanc igitur rationem cuncta oportet esse iusta, quoniam ipse iustus est qui ea esse uoluit?

[CEVAP]

Hayır, <165> hiç [icap] etmez. Zira [sudur edenlerde] iyi-olmaklık mahiyete, adil-olmaklık ise fiile taalluk eder. Onda [Tanrı'da] ise var-olmaklık ile eylemek aynıdır; bu nedenle O'nda iyi-olmaklık ile adil-olmaklık birdir. Bizde ise var-olmaklık ile eylemek bir ve aynı değildir; zira bizler basit [yalın] mahiyette değiliz. Öyleyse bizde iyi-olmaklık ile <170> adil-olmaklık aynı değildir. Öte yandan, hepimiz için olduğumuz şey bakımından var-olmaklık birdir; bu nedenle her şey iyidir, fakat adil değildir.

Ne hoc <165> quidem. Nam bonum esse essentiam, iustum uero esse actum respicit. Idem autem est in eo esse quod agere; idem igitur bonum esse quod iustum. Nobis uero non est idem esse quod agere; non enim simplices sumus. Non est igitur nobis idem bonis <170> esse quod iustis, sed idem nobis

est esse omnibus in eo quod sumus. Bona igitur omnia sunt,
non etiam iusta.

Dahası iyilik geneldir; adalet ise özeldir [türseldir]; tür [olan özel-
lik], cinsin altındaki her şeye şamil değildir. Bu nedenle [olanların]
bazıları adildir; bazıları, başka bir şeydir; ve fakat hepsi [var-olmak-
lıkları gereği], iyidir.

Amplius bonum quidem generale est, iustum uero speciale
nec species descendit in omnia. Idcirco alia quidem iusta alia
aliud omnia bona.

Kaynakça

- Ed. Stewart, H. F.; Rand, E. K.; Tester, S. J. (1973). *Item Eivsdem Ad Evndem - Qvomodo Svstantiae In Eo Qvod Sint Bonae Sint Cvm Non Sint Svstantialia Bona*, “Boethius: The Theological Tractates. The Consolation of Philosophy” içinde. Loeb Classical Library, 74, Harvard University Press, Cambridge/MA.
- Ed. MacDonald, Scott (2018). *APPENDIX: Boethius's De hebdomadibus*, “Being and Goodness: The Concept of the Good in Metaphysics and Philosophical Theology” içinde. Cornell University Press, Ithaca/NY: 299-304.